

" – Kilo, sanoi mustapartainen, punajuuria"

Lauri Saxén

Mustapartainen mies meni elintarvikeasioitsija Käivärän myymälään.

" - Kilo, sanoi mustapartainen, punajuuria. Kilo porkkanoita. Kilo sipuleita, isoja.
- Tavallisiako? kysyi Käivärä.
- Tavallisia. En syö tavattomia.
- Ei ole, sanoi Käivärä. Ei punajuuria, ei porkkanoita, ei sipuleita.
- Vai ei ole. Ette näytä tuntevanne omia tavaroitanne. Ehkä saan luvan esitellä. Tuossa laatikossa on punajuuria. Tuossa porkkanoita. Tuossa sipuleita. Hauska tutustua, vai mitä?
- Jaa, sanoi Käivärä. Mutta eivät ne ole tavallisia. Ne ovat extrapyloituja, vitaminisoituja, "Pluks" patenttijuuriketarikkeita.
- Häh?
- Niitä on höyrytetty ekstrapyloosi-höyrymenetelmällä, joka on lisännyt niihin vitamiinitavokkeita.
- Vai niin. Ei sitä huomaa. Ihan ovat tavallisen näköisiä, sanoi mustapartainen."
(Olli: Lisähinta. Kirjassa Hyvää, sanoi mustapartainen mies, päivää.
s. 88–90, Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki 1954.)

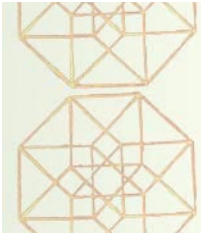
Tämä pakina on puolen vuosisadan takainen, mutta – kuten Ollin pakinat yleensäkin – edelleen ajankohtainen. Sen sanoma tämän päivän ruokakaupassa on kuitenkin vähän toinen. Käivärä ei nyt ole vitaminisoinut juureksiaan, mutta keho on hankkinut geeninsiirron tuotettua tavaraa myyntipöydälle. Eikä ostaja sitä tänä päivänäkään näe. "Ihan ovat tavallisen näköisiä". Mutta kavala kauppias ei enää voikaan pettää ostajaa, joka luettuaan direktiivien vaatimat tuoteselosteet vihannesten syntyavasta kauhulla kaikkooa luomumarkkinoille.

Sallittakoon tämä keveä jutustelu vaikka taustalla on perin vakava asia. Ei vain biologiaan perehtymätön ostaja, vaan kauppa säätelevät organisaatiot Euroopan unionia myöten sortuvat tietämättömyyden allikkoon keskustelun kääntyessä tämän päivän polttavaan kysymykseen "geeniruuasta".

Tasan vuosi sitten julkisti Euroopan komission vaatimuksen, jonka mukaan kaikki uudet markkinoille tulevat, geenikäsitellyistä siemenestä kasvaneet tuotteet on selkeästi merkittävä. Lisämääräyksenä on suorastaan koominen lauseke, jonka mukaan geenimanipulaatioin tuotettu ruoka-aine on näin merkittävä, mutta vain siinä tapauksessa, että se ominaisuuksiltaan poikkeaa käsittelemättömästä, vastaavasta tuotteesta (johon tuottaja nimen omaan on pyrkinyt). Mutta nämäkin uudet säännökset on monella taholla katsottu riittämättömiksi ja on esitetty vaatimuksia geeniruuan paljon tarkemmaksi valvonnaksi "pellolta kaupan hyllylle saakka".

Onko mahdollista, etteivät vain tavalliset ostajat vaan myös johtava länsimainen organisaatio asiantuntijoineen ole suorittanut keskiasteen lyhempää oppimäärää perinnöllisyystieteessä. Täällä kerrotaan, miten kasveja ja eläimiä voidaan jalostaa ja muunnella risteyttämällä eri lajikkeita keskenään, jolloin kokemusperäisesti yhdistetään ne geenit, jotka tuottavat parhaat tai halutut ominaisuudet. Tuskinpa kauppias Käivärän vihannespöydällä on tänä päivänä myynnissä yhtään tuotetta, jonka perimää ei näin olisi muokattu ehkä kymmenien tai satojen vuosien aikana. Mikä sitten erottaa risteytyksen ja geeninsiirron toisistaan. Periaatteessa ei mikään.

Tämä kaikki osoittaa, miten tietämättömyys ohjaa jokapäiväistä elämäämme vielä 2000-luvun koittaessa. Katkerinta on se, että tiedemiesten lähes sadan vuoden aikana kartuttama perinnöllisyystieteen oppi ei ole mennyt perille edes korkeille päättäjille saatikka kadun miehelle, jota päättäjät taluttavat pitkin kuvittelemaansa terveyden ja hyvinvoinnin tietä. En esitä muita esimerkkejä tämän päivän

tietämättömyyden sanelemista ennakkoluuloista, mutta korostan voimakkaasti tutkijain ja tiedon haltijoiden yhä kasvavaa velvollisuutta tietonsa jatkuvaan, asiantuntevaan levittämiseen.

Kirjoitus perustuu puheeseen Vuoden Tiedekirja 1997 -palkintojenjakotilaisuudessa 27.3.1998.